

Delyth Jewell AC
Cadeirydd
Y Pwyllgor Diwylliant, Cyfathrebu, y Gymraeg, Chwaraeon
a Chysylltiadau Rhyngwladol
Senedd Cymru

6 Gorffennaf 2023

Annwyl Delyth,

Rwy'n ysgrifennu atoch i ymateb i'ch llythyr dyddiedig 7 Mehefin a oedd yn gofyn am ragor o wybodaeth yn dilyn fy mhresenoldeb yn sesiwn graffu flynyddol y Pwyllgor ar berthynas Cymru/Iwerddon ar 10 Mai.

Dyraniad y Gyllideb

Mae gan swyddfa Llywodraeth Cymru yn Iwerddon gyllideb flynyddol i gyflawni amcanion y strategaeth ryngwladol. Ar ben hynny, mae cyllideb flynyddol benodol ar wahân i gyflawni nodau'r cyd-ddatganiad a'r cynllun gweithredu ar y cyd, sef £40k ar gyfer 2023/24. Mae'r gyllideb yn y gorffennol wedi cael ei defnyddio ar draws nifer o themâu, gan gynnwys cefnogi artistiaid diwylliannol Cymru i berfformio yn Iwerddon a dod ag amrywiaeth eang o randdeiliaid at ei gilydd i nodi Dydd Gŵyl Dewi yn Iwerddon.

Secondiad i Adran Materion Tramor Iwerddon

Mae secondiad Llywodraeth Cymru i Adran Materion Tramor Iwerddon i edrych ar ymgysylltiad Iwerddon â'r diaspora wedi dod i ben erbyn hyn. Mae adroddiad terfynol ar ddull gweithredu Llywodraeth Iwerddon a'r modd y mae'n cyflawni ei strategaeth diaspora byd-eang yn cael ei roi at ei gilydd a bydd crynodeb yn cael ei roi i'r Pwyllgor ar ôl iddo gael ei gwblhau.

Parhad y rhaglen PEACE PLUS

Mae swyddogion yn monitro'n agos y datblygiadau o ran gweithredu Rhaglen PEACE Plus gwerth €1bn drwy gyswllt rheolaidd â Gweithrediaeth Gogledd Iwerddon a chydag Awdurdod Rheoli'r Rhaglen, Corff Rhaglenni Arbennig yr Undeb Ewropeaidd (SEUPB). Prif nod y Rhaglen (wrth gwrs) yw cefnogi heddwch a ffyniant yng Ngogledd Iwerddon a siroedd y ffin yn Iwerddon, ond mae digon o hyblygrwydd yn y Rhaglen i alluogi rhanddeiliaid y tu allan i'r ardal gymwys agosaf i ymuno â phrosiectau Gogledd-De lle mae gwerth ychwanegol amlwg wrth wneud hynny.

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Gohebiaeth.Mark.Drakeford@llyw.cymru
Correspondence.Mark.Drakeford@gov.wales

Rydym yn croesawu gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth Gymraeg sy'n dod i law yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Mae Fframwaith Môr Iwerddon Llywodraeth Cymru, sy'n rhan o Cymru Ystwyth, yn annog ac yn dylanwadu ar gydweithredu ar draws ac o amgylch Môr Iwerddon. Mae partneriaid yng Nghymru yn cael gwybod am gyfleoedd posibl i ymgysylltu â PEACE Plus ac yn cael cyngor, arweiniad a chefnogaeth drwy Cymru Ystwyth.

Rhyngweithio fframwaith cysylltiadau Cymru-Iwerddon a mentrau eraill Llywodraeth Cymru

Mae ein cysylltiadau Cymru-Iwerddon yn seiliedig ar gysylltiadau agos rhwng yr holl bartïon perthnasol ar bob lefel. Mae cysylltiadau agos ar draws Llywodraeth Cymru â chymheiriaid yn Iwerddon – ar lefel Gweinidogion a swyddogion. Mae'r perthnasoedd hyn yn cyflawni blaenoriaethau Llywodraeth Cymru a'n Rhaglen Lywodraethu. Maent yn cael eu datblygu'n ddwyochrog a thrwy ymgysylltu mewn fforymau fel y Cyngor Prydeinig-Gwyddelig.

Drwy Ddatganiad ar y Cyd Cymru/Iwerddon rydym wedi dod â llawer o'r gweithgarwch hwn at ei gilydd. Mae'r datganiad yn nodi sut gallwn weithio gyda'n gilydd ar feysydd polisi ar y cyd ac yn darparu fframwaith i gefnogi ein hymgysylltiad.

Mae gan lawer o Weinidogion feysydd cyfrifoldeb unigol – fel sy'n cael ei ddangos drwy gryfder ein hymgysylltiad Gweinidogol yn Fforwm Iwerddon/Cymru ac yn y Cyngor Prydeinig-Gwyddelig. Fel Prif Weinidog, mae gennyf gyfrifoldeb Gweinidogol cyffredinol.

Mae gan bob un o'r cynlluniau hyn ddibenion gwahanol ac maent yn ategu'i gilydd. Mae'r Strategaeth Ryngwladol yn ymdrin ag ehangder ein hymgysylltiad rhyngwladol. Mae'r Datganiad ar y Cyd a'r Cynllun Gweithredu ar y Cyd wedyn yn nodi'n fanylach y meysydd lle gallwn weithio gyda'n gilydd ac yn gosod fframwaith ar gyfer ein hymgysylltiad dwyochrog yn gyffredinol.

Mae Fframwaith Môr Iwerddon wedi cael ei ddatblygu fel rhan o Cymru Ystwyth ac mae'n cynnwys set ehangach o bartneriaid, gan gynnwys Llywodraethau Datganoledig a rhanddeiliaid eraill. Mae'n arwain ac yn dylanwadu ar gamau gweithredu i gynyddu cydweithrediad economaidd ar draws ac o amgylch Môr Iwerddon. Mae'n ategu Datganiad a Chynllun Gweithredu ar y Cyd Iwerddon Cymru ac yn adeiladu ar y llwyddiannau presennol yn rhaglen Cymru Iwerddon a rhaglenni perthnasol eraill a ariennir gan yr UE.

Cydweithredu rhwng Cymru ac Iwerddon ar ôl Brexit

Mae Llywodraeth Cymru, a'n rhanddeiliaid, yn parhau i dynnu sylw at lwyddiannau rhaglen Cymru-Iwerddon a lledaenu'r wybodaeth a'r adnoddau y mae wedi helpu i'w datblygu. Roedd hon yn nodwedd o'n hail Symposiwm Môr Iwerddon ar 16 Mai a bydd yn nodwedd o ddigwyddiad dathlu rhaglen Cymru Iwerddon yn Nulyn ym mis Mehefin.

Rydych chi'n ymwybodol o sut mae Agile Cymru a Fframwaith Môr Iwerddon yn helpu i gynnal y rhwydweithiau a'r capasiti ar gyfer cydweithredu yn y dyfodol. Mae hyn yn cefnogi 'clymblaid y rhai parod' o ran rhanddeiliaid ar draws Môr Iwerddon a'r cyffiniau, gyda'r potensial i ddenu rhagor o adnoddau a chyllid. Mae'r galw mawr am gynllun cyllido presennol Cymru Ystwyth Môr Iwerddon yn dangos yr awydd i barhau i gydweithredu. Fel y soniais, mae swyddogion Cymru ac Iwerddon hefyd yn ymchwilio i'r posibilrwydd o gael mecanwaith cydweithredu newydd, ac edrychaf ymlaen at symud ymlaen ar hynny yn ystod yr Hydref.

Mae swyddogion Llywodraeth Cymru ac Iwerddon yn cwrdd yn rheolaidd i drafod cynnydd yn erbyn y Datganiad ar y Cyd a materion eraill ac mae cysylltiadau agos yn cael eu cynnal â Chonswl Cyffredinol Iwerddon yng Nghaerdydd. Mae'r partneriaid strategol rydyn ni'n eu hariannu drwy'r gyllideb Cysylltiadau Rhyngwladol yn ymgysylltu ag Iwerddon a'r mis diwethaf, aeth swyddogion Llywodraeth Cymru i'r Circular Economy Hotspot yn Nulyn, digwyddiad rhyngwladol mawr, cyn iddo ddod i Gymru yn 2024. Byddwn yn parhau i weithio gyda'r trefnwyr yn Iwerddon i ddysgu gwersi cyn i'r digwyddiad gael ei gynnal yma.

Mynediad i Horizon Ewrop

Mae Llywodraeth Cymru bob amser wedi bod yn glir mai cysylltu â Horizon Ewrop oedd yr opsiwn sy'n cael ei ffafrio.—Mae'n galonogol yn awr ei bod yn ymddangos bod y rhwystrau gwleidyddol wedi cael eu rhoi i'r naill ochr a bod trafodaethau'n mynd rhagddynt gyda'r bwriad o gwblhau'r cysylltiad. Fodd bynnag, mae'n amhosibl rhagweld pa mor hir y bydd y trafodaethau'n ei gymryd ac a fyddant yn dod i ben gyda chysylltiad.

Mae'r warant bresennol bellach wedi'i hystyngi tan fis Medi. Rhag ofn na fydd cysylltiad wedi'i sicrhau yn y tymor byr, bydd yn rhaid i'r meddwl droi at ddefnyddio'r gyllideb a ddyrannwyd i Horizon Ewrop yn ystod y flwyddyn ariannol hon. Rydym yn gweld cysylltiad fel llwyddiant ac mae angen i bob ochr gadw llygad ar y tymor hir, nid sgorio enillion ariannol tymor byr.

Ymwybyddiaeth rhanddeiliaid o'r datganiad ar y cyd a'r cynllun gweithredu ar y cyd

Mae'n bwysig cofio mai cytundeb rhwng Llywodraeth Cymru a Llywodraeth Iwerddon yw'r Datganiad ar y Cyd, a ni sy'n gyfrifol am gyflawni'r cynllun. Mae'r gwaith o gyflawni'r Datganiad yn cynnwys amrywiaeth eang o bartneriaid sydd wedi cael y mecanwaith drwy'r Datganiad ar y Cyd i ddatblygu cysylltiadau parhaol.

Mae ein partneriaid strategol mewn sefyllfa ddelfrydol i fwrw ymlaen â gwaith i gyflawni nodau ehangach y Strategaeth Ryngwladol ac mae gennym nifer o gytundebau yn eu lle sy'n caniatáu i'n partneriaid allanol weithio gyda ni a chyflawni ei uchelgeisiau, gan gynnwys y Datganiad ar y Cyd. Fodd bynnag, nid dyma'r unig fecanwaith sydd gennym i gefnogi partneriaid yn eu gwaith rhyngwladol.

Mae gennym hefyd Gytundebau Partneriaeth Strategol ar yn eu lle gyda Chelfyddydau Rhyngwladol Cymru, Swyddfa Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol a'r Urdd i helpu i gyflawni ein uchelgeisiau. Mae gan bob un o'r partneriaid hyn weithgarwch a nodir yn eu Cytundeb Partneriaeth y cytunwyd arno ar y cyd â Llywodraeth Cymru. Daeth y gweithgarwch y cyfeirir ato yn y Datganiad ar y Cyd cyn y Cytundebau Partneriaeth hyn a helpu i lunio sut rydym yn gweithio gyda sefydliadau o'r fath. Mae'r Cytundebau Partneriaeth Strategol blynyddol yn cael eu creu drwy broses ymgynghorol ac maent yn cynnwys gweithgarwch ar draws ein marchnadoedd blaenoriaeth, gan gynnwys Iwerddon.

Roedd y Datganiad yn gyfrwng ar gyfer dod â gweithgarwch presennol at ei gilydd a rhoi siâp a chydlyniaeth iddo. Ni fwriadwyd iddo gael ei ddatblygu drwy ddefnyddio dull ymgynghorol, felly, rhoddwyd ystyriaeth i weithgarwch partneriaid presennol. Mae'r Cytundebau Partneriaeth Strategol yn adeiladu ar hyn ac yn ddogfennau ymgynghori ar y cyd.

Rydym ni'n gweithio'n agos gyda sefydliadau fel Siambr Fasnach Prydain-Iwerddon a Siambr Corc yn Iwerddon ac maen nhw wedi cefnogi nifer o deithiau masnach. Roedd ein taith fasnach ddiweddaraf i Iwerddon yn cynnwys Siambr Fasnach Iwerddon ac roedd y Siambr yn bresennol yn ein sesiwn briffio yn y farchnad ar gyfer y cwmnïau. Mae Siambrau Cymru yn cefnogi ein teithiau masnach yn anuniongyrchol, gan gynnwys i Iwerddon, drwy ddarparu ei wasanaethau cymorth arferol i gwmnïau ac mae'r math hwn o gymorth presennol yn cael ei adlewyrchu yn y Datganiad yn hytrach na bod yn alwad bwrpasol i weithredu.

Rôl y Prif Weinidog yn y Cyngor Prydeinig-Gwyddelig

Eleni dethlir 25 mlynedd ers sefydlu'r Cyngor Prydeinig-Gwyddelig (BIC) fel y'i sefydlwyd dan Gytundeb Belfast 1998. Mae'n parhau i ddarparu fforwm i gynrychiolwyr o bob rhan o'r ynysoedd hyn ddod at ei gilydd i rannu heriau ac arferion gorau. Gall hyn fod ar lefel Pennaeth Llywodraeth neu Weinyddol (fel yn yr uwchgynadleddau dwywaith y flwyddyn), i lawr i lefel swyddogion drwy ein sectorau gwaith ar y cyd y cytunwyd arnynt. Rwy'n falch bod Cymru'n arwain ar ddau sector gwaith (Polisi Blynyddoedd Cynnar; ac leithoedd Cynhenid, Lleiafrifol a Llai eu Defnydd) ac yn cyd-arwain, gyda Llywodraeth yr Alban, un arall (Cynhwysiant Cymdeithasol) – gallwn ddysgu cymaint o brofiadau ein cymdogion.

Nid yw ein rôl yn y Cyngor wedi cael ei newid yn sgil ymadael â'r UE – ac yn wir, yn fy marn i, nid yw gadael yr UE ond wedi atgyfnerthu pwysigrwydd BIC a'n perthnasoedd. Ond yn naturiol, mae effeithiau ymarferol ymadael â'r UE wedi bod yn bynciau trafod yn y cyfarfodydd perthnasol ac mae, wrth gwrs, yn nodwedd reolaidd pan fyddwn yn trafod y datblygiadau gwleidyddol diweddaraf.

Adnewyddu'r Cydweithrediad y tu hwnt i 2025 a chynnwys rhanddeiliaid

Yn ein papur tystiolaeth, fe wnaethom ddweud ein bod yn rhoi ystyriaeth gynnar i ddatganiad diwygiedig neu ddatganiad yn y dyfodol ar ôl 2025. Rydym yn gwybod gan ein rhanddeiliaid bod y datganiad yn darparu llwyfan cryf ar gyfer cydweithio parhaus ac mae cefnogaeth amlinellol ac awydd i hynny barhau. Fodd bynnag, nid ydym wedi dechrau trafodaethau gyda Llywodraeth Iwerddon eto ynghylch sut y gallai unrhyw Ddatganiad newydd edrych a byddai'n amhriodol i mi wneud sylwadau pellach ar hyn o bryd.

Yn y papur tystiolaeth rydym hefyd yn tynnu sylw at y meysydd rydym am ganolbwyntio arnynt ar gyfer gweddill y Datganiad cyfredol. Mae hynny'n cynnwys cysylltiadau addysg, cyllid yn y dyfodol, cydweithredu economaidd a masnach, ymgysylltu gwleidyddol a rhannu polisi.

Fodd bynnag, gallwch fod yn dawel eich meddwl, os byddwn yn datblygu cytundeb pellach, a gyda chyfle i'w wneud mewn cyd-destun ar ôl Covid, y byddwn yn ymgysylltu ac yn cynnwys rhanddeiliaid ar eu blaenoriaethau fel yr ydym wedi'i wneud wrth gyflawni'r cynllun. Mae ein llwyddiannau hyd yma wedi'u seilio ar gydweithio a dull gweithredu Tîm Cymru ac rydym wedi gweld cysylltiadau fel y rhai rhwng ein hamgueddfeydd cenedlaethol a'n mudiadau ieuenctid yn ffynnu. Bydd unrhyw gynlluniau yn y dyfodol yn ceisio dysgu oddi wrth hynny ac adeiladu arno.

Datganiad ar y Cyd â'r Almaen a defnyddio cysylltiadau Cymru/Iwerddon fel glasbrint

Mae gan Gymru berthynas hirsefydlog â'r Almaen a rhanbarth Baden-Württemberg, ar ôl llofnodi memorandwm cyd-ddealltwriaeth yn wreiddiol yn 1990. Rydym yn bwriadu llofnodi Datganiad ar y Cyd newydd gyda Baden-Württemberg, un o'r 16 Bundes-Länder Almaenig yn ne-orllewin yr Almaen, yn yr hydref. Roedd Llywodraeth yr Alban hefyd wedi llofnodi cytundeb newydd gyda'r rhanbarth y llynedd.

Mae'r Almaen yn bartner masnachu pwysig i Gymru a Baden-Württemberg yw pwerdy diwydiannol mwyaf yr Almaen a'r rhanbarth allforio cryfaf. Mae ei heconomi'n cael ei siapio gan y diwydiant gweithgynhyrchu a busnesau bach a chanolig eu maint sy'n cyfrif am 99% o'r economi. Mae'r diwydiant moduron yn cyfrif am tua 30% o'r trosiant diwydiannol, yn cael ei ddilyn gan beirianneg fecanyddol ac adeiladu peiriannau, a diwydiannau metel ac electronig, a diwydiannau cemegol, fferyllol ac optegol.

Mae gwneud cysylltiad â'r rhanbarth hwn yn fwy na mater economaidd, ond mae'n cynnig cyfle i ddangos ein bod yn genedl Ewropeaidd sy'n edrych tuag allan ac sy'n awyddus i rannu, dysgu ac arloesi. Mae Baden-Württemberg yn rhanbarth sy'n rhannu ein gwerthoedd o ran cynaliadwyedd ac mae'n un o'r 'Four Motors for Europe' y mae Cymru'n aelod cyswllt ohono ac yn aelod pwysig o Glymblaid Under2.

Bydd y Datganiad ar y Cyd hwn yn adfer ein hymrwymiad ac yn nodi ein diddordebau a'n huchelgeisiau cyffredin ar draws nifer o faterion allweddol o fasnach ac entrepreneuriaeth i ddiwylliant a chymunedau.

Mae'r fframwaith Datganiad ar y Cyd yn cynnig model y gallwn ei ddefnyddio mewn mannau eraill ond ni ddylai cytundebau rhyngwladol gael eu cyfyngu gan ddull gweithredu o'r fath ac mae ffyrdd eraill o weithio yn fwy hirsefydlog ac efallai y byddant yn fwy priodol mewn amgylchiadau gwahanol. Mae gan wahanol lefydd wahanol ddiwylliannau a ffyrdd o weithio a'r peth pwysicaf i mi yw nid ein bod ni'n llofnodi cytundeb neu fod ein cytundebau yn dilyn yr un patrwm – ond y gweithredu, y cydweithio, y rhwydweithiau cynaliadwy sy'n deillio o'r rhain.

Dyna pam, yn achos Baden-Württemberg, nad ydym yn aros i ddogfennau gael eu llofnodi'n ffurfiol. Mae Cymru Ystwyth eisoes yn cefnogi busnesau a sefydliadau yng Nghymru i fwrw ymlaen â chydweithredu economaidd gyda'r rhanbarth, fel y gwnaeth yn ystod y flwyddyn ariannol ddiwethaf.

Yr wyf o blaid cynlluniau penodol wedi'u targedu. Er enghraifft, wrth ddatblygu ein gwaith gyda Silesia, rydym yn edrych ar nifer fach o feysydd, fel twristiaeth, lle gallwn wneud gwaith penodol gyda'n gilydd, rhannu dysgu ac ysbrydoli gweithredoedd.

Yn gywir,

MARK DRAKEFORD